

QUADERN DE TEATRE
Jordi Coca

Quaranta anys de la prohibició de l'ADB

Aquest any 2003 en farà cinquanta de les primeres gestions que van donar peu a fundar l'Agrupació Dramàtica de Barcelona (ADB), i en farà quaranta de la seva clausura per ordre governativa. Efectivament, el 1953, en una reunió a la qual van assistir Carles Riba, Marià Manent, Regina Tayà de Solà i Antoni Miranbell –la reunió era per preparar una festa literària a Riells de Montseny–, aquest darrer va proposar organitzar unes sessions teatrals; ja n'havia parlat abans amb Claudi Martínez-Girona i Enric Dachs, que hi estaven d'acord. Poc temps després s'incorporaven al nucli inicial Joan Triadú, Montserrat Tayà i Oriol Folch, als quals es va afegir de seguida Ferran Soldevila. Cada un d'ells en parlava a altres persones i, de mica en mica, es va arribar a establir una xarxa de complicitats suficient per iniciar una de les aventures més emblemàtiques del teatre català. La nova entitat es vinculava al Cercle Artístic de Sant Lluc i tenia com a objectiu, en el llenguatge de l'època, oferir "representacions del teatre més noble", tot aspirant a formar actors i a endegar una entitat que fos equivalent a l'Orfeó Català o a l'Esbart Verdguer. La primera idea era oferir la direcció artística de l'ADB a Maurice Sarrazin, aleshores responsable de Le Grenier de Tolosa, però finalment, després del fracàs de diverses gestions, s'acorda nomenar Lluís Orduna. Però Orduna va deixar el càrrec de seguida i és aleshores quan es pensa en Pau Garsaball, que, tal com estava previst, es va desplaçar primer a Tolosa i després a París. Tanmateix, Garsaball, que havia dirigit les primeres estrenes de l'ADB, també va deixar aviat el càrrec. Ja era, doncs, l'any 1956 quan es produeix la incorporació a l'ADB de qui n'havia de ser de seguida el director i, al capdavant, un dels seus promotors més inspirats: Frederic Roda. Roda havia col·laborat en les primeres iniciatives de l'*Alegria que torna* (unes representacions teatrals amb la participació del tot Barcelona que, de 1955 fins al 1962, van aportar ingressos econòmics fonamentals a l'Agrupació) i, tot i que se'l veia massa modern i arriscat, el fet és que de seguida va esdevenir l'ànima mateixa de l'entitat. Una entitat que anava creixent amb més i més socis, tants que és impossible de resumir-los aquí; diguem-ne només vuit: Jordi Sarsanedas, Joan Oliver, Antoni Bachs, Miquel Porter, Ricard Salvat, Pau Barceló, Carlota Soldevila i uns juvenísimos Josep M. Flotats i Fabià Puigserver.

1. Els encerts de Frederic Roda

En menys de deu anys, l'ADB, que era una entitat formada per amateurs, va fer uns vuitanta muntatges diferents i, entre altres iniciatives que van néixer al seu voltant, cal esmentar els Clubs de Teatre Català (que suposaven la implantació dels principis de modernitat i rigor de l'Agrupació per tot Catalunya), la Nova Cançó, les sessions de Teatre Viu de Miquel Porter i Ricard Salvat (que volien canviar els hàbits actorals catalans), el teatre infantil de L'Esquirol, la ja esmentada *Alegria que torna* que un cop l'any aportava recur-

sos econòmics a l'ADB, i el recolzament a una Escola de Pantomima de la qual van sorgir Els Joglars d'Albert Boadella.

Quan es mira la programació de l'ADB des d'una certa perspectiva, sorprèn l'equilibri del conjunt i la gosadia d'algunes iniciatives. Al costat de Shakespeare trobem Espriu, al costat de Claudel trobem Rusiñol, i així podríem anar afegint noms tan diferents com ara Joan Oliver, Eugène Labiche, Llorenç Villalonga, Jean Anouilh, Josep Carner, Eugène Ionesco, Joan Maragall, Baltasar Porcel, Joan Brossa, E.A. Poe, Goldoni, Pedrolo, Txékhov, Brecht i un llarguíssim etcètera on hi van cabre

no era una companyia professional, feia possible el miracle d'apropar-nos el teatre europeu d'aleshores.

L'ADB també feia possible l'organització d'actes diversos, com per exemple lectures dramatitzades, una Comemoració Carles Riba, el Centenari Joan Maragall, l'organització d'un circuit que duia amb regularitat les obres de l'ADB a Reus, a Sabadell i, més puntualment, a altres poblacions catalanes, i una profunda col·laboració amb FESTA (Foment de l'Espectacle Selecte i Teatre Associació), a través de la qual s'influa en els criteris de programació del teatre amateur. Frederic

continuar vinculat al món del teatre com a subdirector de l'Institut del Teatre a partir de 1969 i desenvolupant una interessantíssima feina de crític, que a hores d'ara encara està pendent de ser aplegada en un volum. Alguns dels seus membres van iniciar noves aventures de caràcters ben diferents (Francesc Nel·lo, Ricard Salvat, Pau Garsaball, Jaume Pla...) i altres van abandonar el teatre o van esdevenir espectadors de les múltiples iniciatives que aleshores s'endegaven i que, si no m'erro, culminen en la fundació del Teatre Lliure. Avui, de l'ADB en queda un inestimable fons documental, les magnífiques fotografies de Pau Barceló, els records d'aquells que en van formar part i –per a mi el més important– l'exemple de com cal mirar el nostre

'Or i sal', de Joan Brossa, va ser un dels muntatges emblemàtics de l'Agrupació Dramàtica de Barcelona

Blai Bonet, G.B. Shaw, August Strindberg, Maria Aurèlia Capmany, Friedrich Dürrenmatt, Josep M. de Sagarra i molts altres noms. Aquesta programació era feta en català, fonamentalment a Barcelona, durant la segona meitat dels anys cinquanta, en ple franquisme, i sense disposar de cap altre suport que no fos l'energia dels socis, la complicitat d'una part essencial de la societat catalana i la lucidesa de Frederic Roda, que, sense necessitat de formular-ho explícitament (d'altra banda era impossible fer-ho), empenya el que en un llibre que vaig dedicar a l'ADB definia com un intent de Teatre Nacional Català. La duresa de la situació no pot ser abordada en aquest espai, però recordem que a finals de 1957 es van dictar unes normes a la delegació del Ministerio de Información y Turismo segons les quals es prohibia a les companyies no professionals fer teatre estranger en català. I tanmateix l'Agrupació Dramàtica, que

Roda, incansable, dirigia l'entitat i dirigia espectacles, proposava iniciatives i estava sempre obert a acollir aquells suggeriments que ajudaven a visualitzar l'ADB com un referent. Quan en els darrers anys l'entitat va esdevenir una Fundació Cultural que compartia seu amb l'Òmnium Cultural, es va plantejar la necessitat de professionalitzar-se. El tema es va debatre a fons i hi va haver posicions per a tots els gustos, però la prohibició va ser el cop definitiu. La darrera representació va ser el novembre de 1963, amb *L'òpera de tres rals*, de Brecht, en versió de Joan Oliver i amb les cançons traduïdes per Feliu Formosa.

2. El llegat

No sabem què hauria passat en el teatre català si l'Agrupació Dramàtica de Barcelona no hagués existit. El fet és que va existir i que va posar les bases del que després esdevindria el Teatre Independent. Frederic Roda va

passat i el nostre present. No era fàcil estrenar Brossa el 1961 al Palau de la Música, no era fàcil estrenar Blai Bonet, no era fàcil estrenar molts autors que avui semblen no haver existit mai i el teatre dels quals dorm en una letargia inexplicable.

Des d'aquest *Quadern* proposo que s'aprofiti la doble commemoració de l'Agrupació Dramàtica per organitzar una àmplia exposició amb el material d'aquesta aventura que és imprescindible per entendre l'evolució del nostre teatre. La podrien organitzar l'Institut del Teatre o l'Institut de Cultura de Barcelona (Icub), ja que l'Agrupació es deia de Barcelona; també la podria organitzar o finançar el Teatre Nacional de Catalunya, ja que l'ADB va ser un clar precedent del que avui és el nostre primer teatre oficial... En qualsevol cas, seria lamentable que una vegada més caiguéssim en el tristíssim espectacle de la desmemòria.